

List Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Lovac

Broj 109

Tuzla, mart/ožujak 2026.

Cijena 1,00 KM

Svjetski dan pčela – 20. maj

Pčela kao ključ života prirode i čovjeka

Čovječanstvu bi bez pčela preostale samo četiri godine

Svjetski dan pčela – 20. maj, obilježava se diljem svijeta s ciljem upozoravanja zbog smanjenja njihovog broja i podizanja svijesti o njihovom značaju. Namjera je skrenuti pažnju na ulogu pčela i drugih oparašivača u održavanju ravnoteže u prirodi, očuvanju okoliša pa i same civilizacije. U organskoj poljoprivredi pčele su ključne za postizanje uravnoteženog i zdravog ekosistema. Organski pristup poljoprivredi poštuje prirodne ritmove i cikluse prirode, a pčele su integralni dio ovog sistema. Ovakva vrsta poljoprivrede potiče očuvanje prirodnih staništa za pčele – cvjetne livade i šume i sve prirodne površine bogate raznolikim biljkama. Takvi stanišni uslovi osiguravaju im dostupnost različitih izvora hrane i omogućuju da obavljaju svoju vitalnu ulogu u oparašivanju biljaka. Ljudskim aktivnostima poput upotrebe pesticida, uništavanja prirodnih staništa i uticaja na klimatske promjene, dovelo je do ugrožavanja preko 20.000 vrsta pčela i drugih oparašivača, a oparašivanje je temeljni proces za opstanak ekosistema. Gotovo 90% svjetskih vrsta divljih cvjetnica zavisi, u potpunosti ili djelimično, o životinjskom oparašivanju, zajedno sa više od 75% svjetskih prehrambenih usjeva i 35% globalnog poljoprivrednog zemljišta. Ako bi se nastavio trend opadanja broja pčela i drugih oparašivača, hranjivi usjevi, poput voća, orašastih plodova i mnogih povrtnih kultura, bili bi sve više zamijenjeni osnovnim usjevima, a to bi na kraju rezultiralo neuravnoteženom prehranom. Intenzivne poljoprivredne prakse, promjene u korištenju zemljišta, uzgajanje monokultura, pesticidi i više temperature povezane s klimatskim promjenama predstavljaju probleme za pčelinju populaciju, a time i za kvalitetu hrane koju uzgajamo. Čovjek je direktni krivac pada otpornosti pčela i povećanju broja različitih bolesti i štetnika koje napadaju pčelinje zajednice.

Pčele kao vrlo inteligentne životinje, koje imaju zadivljujuću sposobnost pamćenja i učenja, jedini su insekti koji proizvode hranu koju jedu ljudi – med, izuzetno, višestruko i čudesno zdrava hrana koja sadrži blagotvoran antibiotik koji naučnici još ne mogu vještački proizvesti, uz sva ostala ljekovita svojstva meda koji vraća energiju, smanjuje trigliceride i loš holesterol, jača srce, mišiće, imunitet, (sprečava rak), sprečava stvaranje krvnih ugrušaka, pomaže kod astme, alergije, čira na želucu, gastritisa, upala, infekcija, regeneracije ćelija... uz antibakterijsko, antioksidativno i antigljivično djelovanje. Izreka, pripisana Einsteinu, da bi čovječanstvu bez pčela preostale samo četiri godine, snažno odražava naučnu istinu o njihovoj kritičnoj važnosti za ekosistem, hranu i opstanak. Gotovo svi usjevi diljem svijeta koji proizvode plodove ili sjeme za ljudsku hranu ovise o pčelama i drugim oparašivačima. Ono što lovci mogu uraditi, odnosno rade, sigurno su njihove aktivnosti u održavanju šumskih ekosistema, pošumljavanje tj. sadnja raznolikih medonosnih biljaka i slične radnje koje omogućuju biodiverzitet i uravnotežen ekosistem koji je osnovna gradivna jedinica prirode.

M.I.

Upravni odbor SLD TK (139. sjednica)

Prvog decembra 2025. godine, u prostorijama Saveza LD TK u Tuzli, održana je 139. sjednica Upravnog odbora SLD TK, kojom je predsjedavao Seid Čorbić dipl. ing. šum. - predsjednik SLD TK i na kojoj su članovi Upravnog odbora, u okviru 9. tačka dnevnog reda, razmatrali i usvojili Analizu realizacije projekata iz kapitalnih i tekućih transfera odobrenih od strane KUŠ TK te postizanje dogovora oko planiranja projekata za narednu budžetsku godinu; dali primjedbe i sugestije za izmjenu Zakona o oružju i municiji TK („Sl. novine

Upravni odbor SLD TK (140. sjednica)

Petnaestog januara 2026. godine, u prostorijama Saveza LD TK u Tuzli, održana je 140. sjednica Upravnog odbora SLD TK, kojom je predsjedavao Seid Čorbić dipl. ing. šum. - predsjednik SLD TK i na kojoj su članovi Upravnog odbora, u okviru 5. tačka dnevnog reda, razmatrali Odluku o visini članskog doprinosa SLD TK za 2026. godinu, donijeli Odluku o dodjeli lovačkih priznanja i odlikovanja za članove

TK“, br. 3/25); razmatrali privremeni Izvještaj o radu Savjeta za kinologiju za 2025. godinu te donijeli Odluku o potpisivanju Ugovora o članstvu između BKS-a i SLD TK za 2026. godinu; donijeli Odluku o mjestu održavanja manifestacije Dani SLD TK 2026; donijeli Odluku o visini minimalne članarine u članicama SLD TK za 2026. godinu; donijeli Odluku o dodjeli lovačkog priznanja Plaketa, preduzeću „Širbegović“ doo Gračanica.

Selver Pirić, Sekretar SLD TK

LD „Svatovac“ Lukavac (Bihčić Eldin i Bišić Senad) i člana LD „Jelen“ Gradačac (Subašić Bajro) i Usaglasili dokumentaciju vezanu za Javni poziv za zakup lovišta na području TK, pod kojom tačkom su izdata stručna pozitivna mišljenja svim članicama Saveza LD TK koja su sastavni dio potrebne dokumentacije za Javni poziv za zakup lovišta.

Selver Pirić, Sekretar SLD TK

Ispračaj u penziju iskusnog i uzornog lovočuvara

Početkom februara, članovi Upravnog odbora LD „Tuzla“ Tuzla i drugih upravnih organa Društva, upriličili su svečan ispračaj u penziju višedecenijskog lovca, mentora i lovočuvara Mehanović Džafera. S obzirom da

potiče iz tradicionalne lovačke porodice, čitav svoj lovni i životni vijek Džafer je posvetio znalačkom razvoju i afirmaciji lovstva, očuvanju divljači i prirode, angažovan u LD „Tuzla“, a to je naravno na kraju krunisao zaslužnim odlaskom u starosnu penziju kao lovočuvar Društva. U ime Društva, prigodnim obraćanjem, Džaferove zasluge je istakao Korman Dževad, predsjednik LD „Tuzla“ Tuzla, iskoristivši priliku da Džaferu, koji je sad

već narušenog zdravlja, zaželi još puno lovačkih dana i uruči prigodne poklone u vidu lovačke plakete i ručnog sata s posvetom. Pored aktivnih predstavnika upravnih organa Društva, svečanom ispračaju su prisustvovali i dosadašnji predsjednici Društva sa kojima je Džafer uspješno sarađivao. Nakon obraćanja, ceremonija ispračaja u penziju, koja je održana na Staroj Majevidi, nastavljena je kao ugodno druženje uz harmoniku i prepričavanje događaja i anegdota iz Džaferovog bogatog lovačkog

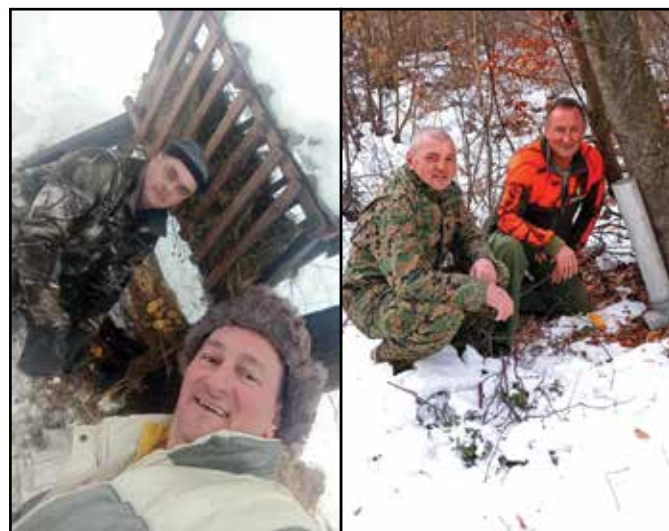

iskustva. Džafer se iskreno, od srca zahvalio, uz poruku mladim lovcima, kojima je mnogim bio mentor, da im njegov rad i djelo budu uzor.

Selver Pirić

U borbi za opstanak divljači

Januarska izrazito niska temperatura i izuzetno visok snijeg ugrozili su ne samo prehranu divljači nego njen opstanak, radi čega su svi lovci članica Saveza bili aktivni u prihrani pa tako i članovi Sekcije „Simin Han“ – LD „Tuzla“. Kao

predsjednik Grupe „Čaklovići“ organizovao sam i učestvovao u pomaganju održavanja povoljnog staništa divljači tokom zime. Zimska hranidba divljači je bitna zbog dobrog stanja populacije, ali i smanjenja šteta na poljoprivrednim usjevima, u poljima žitarica, voćnjaka. Znajući da srndaći trebaju unositi dovoljnu količinu hrane kako bi osigurali dodatne količine minerala i soli za izgradnju težih rogova i općenito za dobijanje tjelesno i trofejno kvalitetne populacije, lovci Grupe „Čaklovići“ su redovno održavali hranilice i punili ih hranom, ali su pri tom i izgradili nove jer su teške zimske prilike to iziskivale. Lovci Mirza Nukić, Admir Suljić (poznati i uzorni odgajivač Njemačkog lovnog terijera) i Asmir Alić, svojim finansijskim i materijalnim sredstvima su izgradili hranilice i solila i iznijeli sol i veliku količinu kukuruza za prihranu i krupne i sitne divljači.

Enijad Jusufović

100 godina Lovačkog društva „Sokolina“ Kladanj

U oktobru 2025. godine, u Domu kulture Kladanj, održana je svečana Skupština LD „Sokolina“ Kladanj, povodom 100 godina postojanja i uspješnog rada Lovačkog društva „Sokolina“ Kladanj. Ovaj značajan jubilej je okupio veliki broj članova Društva, lovaca članica SLD TK, mještana i prijatelja iz cijelog kraja. Bila je to prilika da se oda priznanje generacijama koje su gradile tradiciju i očuvale bogatstvo lovišta koje se prostire na 18.105 hektara brdsko-planinskog područja Konjuha, Javorja i Sokoline. Prisutnima su se obratili Edis Šarić, načelnik Općine Kladanj, Fedahija Ahmetović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK, Žarko Vujović, predsjednik Skupštine TK, Seid Čorbić, predsjednik Saveza lovačkih društava TK te Senad Selimbašić, predsjednik LD „Sokolina“ Kladanj. Predstavnici Vlade su istakli da Vlada Tuzlanskog kantona, uz većinu Skupštine, daje iznimnu podršku radu lovačkih društava TK, a predsjednik Senad Selimbašić se zahvalio prisutnima i istakao da jubilej predstavlja krunu jednog stoljeća dugog i bogatog djelovanja LD „Sokolina“ Kladanj, potvrđujući njegovu važnu ulogu u očuvanju prirode, tradicije i zajedništva među ljudima koji vole i štite šume i divljač. Posebno je istaknuta uloga Hariza

Salihovića, dugogodišnjeg predsjednika Društva, čiji je rad ostavio neizbrisiv trag u njegovom razvoju. Plakete Saveza su dodijeljene zaslužnim članovima, dok su zlatne, srebrne i bronzane lovačke značke dodijeljene članovima za istaknut doprinos razvoju i afirmaciji lovstva. Također, pet članova su odlikovana diplomama počasnog člana (Salih Selimbašić, Zijad Mujić, Mersudin Šarić, Junuz Huskić i Refik Gogić). Mnogi članovi koji su doprinijeli unapređenju lovstva su primili su zahvalnice i diplome. Prijatelji i donatori Društva, dobili su priznanja u vidu povelja povodom jubileja. Prisutan je bio i Dževad Korman, direktor Uprave policije MUP-a TK, ujedno i predsjednik LD „Tuzla“. Svečanost su uveličali i predsjednici i gosti prijateljskih lovačkih društava iz Lukavca, Srebrenika, Živinica, Tuzle i drugih gradova. Svečanu Skupštinu su pratili i predstavnici medija, Radio-televizija Tuzlanskog kantona, Radio Kladanj i lokalni novinari. Svečanost povodom velikog jubileja, 100 godina Lovačkog društva „Sokolina“ Kladanj, uveličali su ženski vokalni ansambl „Kladanjke“ i Mirna Čorović, a svi su imali priliku pogledati i film posvećen 100 godina Društva, koji je pripremio Fadil Mešanović.

Namir Mašić

Lovačko društvo „Sokolina“ Kladanj Vepar poklonjenim jednim metkom

Sredinom prethodnog decembra lovci sekcija „Tuholj“ i „Kladanj“ su imali uspješan lov na divlje svinje, a započeo je u hladno rano jutro

na zbornom mjestu kod ljetnjikovca na Plazuljama. Uočeno je kretanje krmadi na lokalitetu ispod sela Brdijelji, hajku je predvodio Elvir Šarić, a lovce su na čeke razvodili Mersudin Šarić i Nedžad Softić. Ramiz Softić je iz džepa izvadio brenek i pružio Mersudinu, rekavši da ga je našao i da mu ga daje da sa njim odstrijeli krmu. Nedugo nakon što se Konjuh prolomio od laveža goniča odjeknuo je i pucanj iz lovačke puške. Vepa je odstrijelio upravo Mersudin Šarić. Nakon izvlačenja vepa do zbornog mjesta i odavanja počasti odstrijeljenoj divljači, nastavilo se druženje lovaca do kasno u noć.

Elvir Šarić

Lovačko društvo „Fazanka“ Doboj Istok Prihrana divljači u najtežim zimskim uvjetima

Protekle zime, dugotrajne padavine i visoki snježni pokrivač otežali su divljači kretanje i pristup prirodnim izvorima hrane pa su lovci LD „Fazanka“ Doboj Istok proveli akciju iznošenja hrane u lovište. Time su osigurali dodatnu prehranu divljači u razdoblju kada su njezine mogućnosti pronalaska hrane znatno smanjene. Članovi Društva su zajedničkim snagama iznosili kukuruz, žitarice i drugu prikladnu hranu na unaprijed određena hranilišta, vodeći računa o potrebama različitih vrsta divljači. Uprkos zahtjevnim zimskim uvjetima, hladnoći i dubokom snijegu, akcija je protekla

uspješno zahvaljujući dobroj organizaciji i velikom odazivu članstva. Raduje činjenica da se akciji priključio i veliki broj najmlađih članova Društva, koji su uz starije lovce imali priliku učiti o važnosti brige za divljač, očuvanju prirode i odgovornom ponašanju u lovstvu. Njihovo sudjelovanje dodatno je obogatilo ovu aktivnost i pokazalo kako se ljubav prema prirodi i lovačkoj tradiciji prenosi na mlađe naraštaje. Ovakve akcije potvrđuju predanost Društva zaštititi divljači i očuvanju ravnoteže u prirodi, posebno u najtežim zimskim uvjetima.

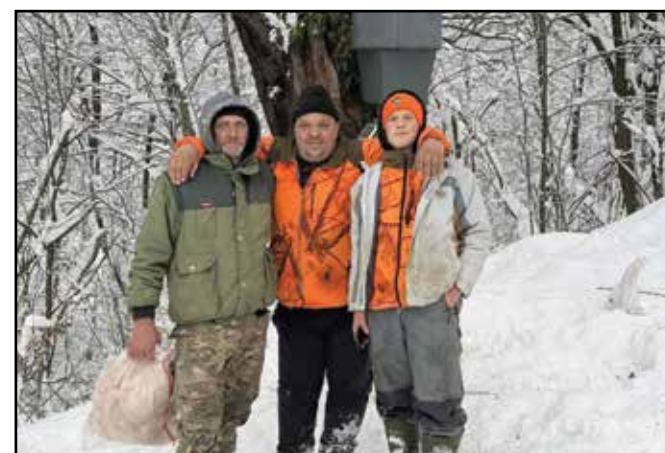
Hasan Babić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac Lovački amanet na djelu

Članovi Sekcije „Međida Gornja“ još jednom su potvrdili da sloga i zajedništvo vode ka boljitku. Hladni januar i dubok snijeg koji je okovao lovište nisu spriječili vrijedne lovce da priteknu u pomoć divljači. Iznošenjem hrane na sve hranilice i ključne lokacije kretanja divljači, osigurali su opstanak fonda u najtežim uslovima. Ovakve akcije dokazuju da je za njih lovački poziv istinski amanet – etična obaveza očuvanja prirode koju prenose na mlađe generacije. Ovi plemeniti lovci su pokazali da je pravi lovac prije svega humanitarac i zaštitnik šume.

Bajro Subašić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac Cijela sezona uspješna

Na fotografiji su lovci Sekcije „Međida Gornja“ u zimu prošle godine nakon uspješnog lovnog dana kada su odstrijelili pet divljih svinja. Strijelci su bili lovnik Mirel Habibović, Zamir Habibović i Muhibija Škahić. Za ove vrijedne i umješne lovce je i inače cijela prošla lovna sezona bila uspješna kao posljedica ulaganja u lovište.

Bajro Subašić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac Nema „svinjarija“ bez posavaca

Grupa „Bučja“ u svojoj Sekciji „Svirac“ je poznata kao vrlo uspješna u radu i organizaciji razvoja lovstva. Članovi ove Grupe su u lovištu Bučja izgradili veoma lijepu i funkcionalnu lovačku kuću, koja je zorno mjesto svih aktivnosti u lovištu kao i druženja poslije rada i lova. Vlastitim sredstvima su kupili tri hranilice, koje redovno pune hranom i održavaju. Ove hladne i snježne zime su u lovište unijeli tri tone hrane za prihranu divljači. Njihov trud i zalažba angažman hvali lovnik Sekcije, Izudin Skenderović, a vlasnik i odgajivač posavaca, Jasmin Džinović, kaže da nema ostrjela bez njegovih „svinjarija“. U januaru su lovci Grupe „Bučja“, u lovištu D. Krečane, ulovili vepa kapitalca. Sretan i sretan strijelac je bio Mirza Skenderović.

Fahrudin Gromić

Neke aktivnosti Lovačkog društva „Spreča“ Kalesija

Piše:
Damir Huremović

Sekcija „Hrasno“

Sekcija „Hrasno“ ima 100 redovnih članova. Gazduje brdsko-planinskim lovištem, gdje odgovorno vodi brigu o divljači. U proteklom periodu većinu aktivnosti je posvetila izgradnji lovnotehničkih

objekata - hranilica i solila te su se njeni lovci tako blagovremeno pripremili za zimsku prihranu divljači kako bi im omogućili neophodne uslove za lakše prezimljavanje u lovištu. Iznijeli su više stotina kilograma kukuruza u zrnu i klipu. Rezultati su vidljivi, a dokaz je i odstrjel divljeg vepra na padinama Majevice, na koti Lisača, od strane mladog lovca Hamida Hujdura, kojem je to bio prvi odstrjel ove vrste divljači. U narednom periodu su planirali izgradnju još nekoliko hranilica, održavanje postojećih te izgradnju novih solila, istakao je Fikret Hujdur, glavni lovovođa LD „Spreča“ Kalesija, uzoran lovac koji je uvijek među prvima kad su u pitanju akcije zaštite prirode i divljači.

Sekcija „Hrasno“ - Odstrjel šakala

Pored zimske prihrane divljači, tokom koje su lovci Sekcije „Hrasno“ u januaru iznijeli više od tone kukuruza i sijena, redovno prate stanje predatora u lovištu. Šakal, koji se posljednjih godina pojavio na Majevidi, predstavlja veliku prijetnju niskoj i

srnećoj divljači pa je u decembru prošle godine na Kicelju organizovan lov na šakala. Iskustvo je bilo presudno, a lovačka sreća je bila naklonjena Adnanu Mehiću i Husi Dropiću, koji su odstrijelili dva šakala. Admir Mehić, grupovođa Grupe „Donje Hrasno“, pravilno je rasporedio lovce, prvenstveno vodeći računa o bezbjednosti te rezultati nisu izostali. U narednom periodu lovci ove Sekcije većinu aktivnosti će posvetiti izradi novih i obnovi postojećih lovnotehničkih objekata, kako bi se stvorili što bolji

lovni uslovi za narednu lovnu sezonu, istakao je Eldin Dropić, predsjednik Sekcije.

Sekcija „Tojšići“

U januaru su lovci Sekcije „Tojšići“ glavne aktivnosti posvetili zaštiti divljači. Hladnoća i snijeg koji su otežali kretanje divljači nisu spriječili lovce, na čelu sa Fuadom Kulanićem, da se organizuju i na kompletnom terenu zone svoje odgovornosti iznesu kukuruz, sijeno i kamenu so, neophodne za prezimljavanje divljači. Dobrovoljno, vlastitim traktorima su raščistili puteve i izvukli hranu u lovište. U tome su učestvovali svi članovi Sekcije. U narednom periodu su planirali izgraditi još nekoliko hranilica i solila za srneću divljač. Briga o divljači i zaštita prirode su na prvom mjestu, istakao je Fuad Kulanić.

Sekcija „Spreča“

propisima dali su vidljive rezultate u lovu. Naime, na lokalitetu Gojčinskog luga, u decembru 2025., odstrijelili su prelijep primjerak divljeg vepra. Strijelac je bio Midhat Hrvic.

Sekcija „Rainci“

Sekcija „Rainci“ gazduje ravničarsko-brdskim lovištem. Dolaskom Zijada Požegića za njenog predsjednika započete su aktivnosti na izgradnji i obnovi lovnotehničkih objekata. Prioritet je dat izgradnji visokih čeka, hranilišta i solila kako bi se stvorili što bolji bezbjednosni uslovi za lovce i zadržala divljač u lovištu. Zbog obilnih snježnih

padavina u januaru obustavljen je lov te su lovci Sekcije organizovano izvršili iznošenje sijena, kukuruza i kamene soli u lovište kako bi se olakšala zimska hranidba divljači. U protekloj lovnoj sezoni odstrjelili su divljeg vepra i šakala. Šakala je odstrjelio predsjednik Sekcije. Domaćinski pristup i odgovornost prema lovištu i divljači naš su prioritet, istakao je predsjednik Zijad Požegić. U januaru su i članovi **Grupe „Mešković“**, u sklopu Sekcije „Rainci“, aktivno učestvovali u zimskoj prihrani divljači iznijevši u lovište više stotina kilograma kukuruza. U narednom periodu su planirali izgradnju hranilica i solila te uređenje visokih čeka.

Sekcija „Kalesija“

Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija donijelo je Odluku o nabavci hrane za zimsku prihranu divljači, što je blagovremeno i realizovano. Nabavljeno je nekoliko tona kukuruza u zrnju i klipovima, kao i kamena so, koji su ravnomjerno raspoređeni po sekcijama.

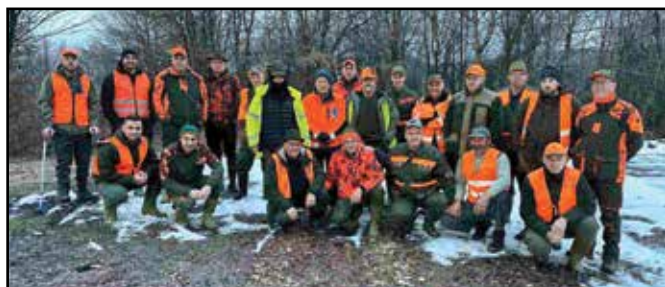

Lovci Sekcije „Kalesija“ aktivno su učestvovali u zimskoj prihrani divljači te su u januaru na lokalitetima Grabik, Osredak i Sprečko polje iznijeli više stotina kilograma žita, istakao je Hazim Durgutović, grupovođa Grupe „Gornja Kalesija“. U svim ovim

aktivnostima treba istaći **veliko zalaganje mladog kalesijskog lovca Senaida Alibašića**, člana Grupe „Prnjavor“. Vlastitim traktorom je raščistio sve puteve i prilaze lovačkoj kući na Crvenoj zemlji te izvukao sav kukuruz za prihranu. Zajedno sa ostalim lovcima iznio je kukuruz do hranilica. Senaid je aktivan na svim poljima zaštite divljači i prirode. Uvijek je među prvima kad se izvodi bilo kakva akcija u lovištu. Više puta je kukuruz nabavljao vlastitim sredstvima kako bi olakšao prezimljavanje divljači. Za nesebičan i znalacki trud je pohvaljen od strane Društva.

Sekcija „Memići“

Velike snježne padavine u januaru pokrenule su aktivnosti na nivou Društva pa su tako i lovci Sekcije „Memići“, na čelu sa Eminom Loznicom, organizovano izvršili iznošenje kukuruza i sijena u lovište kako bi se divljači pomoglo da lakše prezimi i zadrži se u lovištu. Obnovili su hranilice i solila,

raščistili su put prema lovačkoj kući na Pandurici. Hranilice su uredno napunili kukuruzom i sijenom. U narednom periodu planirana je izgradnja još nekoliko lovnotehničkih objekata u zoni odgovornosti Sekcije „Memići“. U ovoj Sekciji **lovci Grupe „Zukići“** spadaju među najaktivnije, najvrjednije. U protekloj lovnoj sezoni su iznijeli više stotina kilograma kukuruza u lovište radi lakše zimske prehrane divljači. Odgovoran odnos prema prirodi i briga o divljači dali su rezultate u lovu. Tako su u prethodnom decembru, na Pandurici, na lokalitetu Barašinovac, u toku jednog lovnog dana odstrijelili tri vepra. Strijelci su bili Husejin Mujanović, Šefik Ravančić i Meho Spahić.

Sekcija „Seljublje“

Lovci Sekcije „Seljublje“, s pravom nazvani „čuvari Majevice“, godinama važe za jedne od

najodgovornijih kalesijskih lovaca. Pouzdani i vrijedni, u januaru su izvršili iznošenje kukuruza, sijena i kamene soli u lovište. Popravili su stare hranilice, izgradili nove, izgradili i druge lovnotehničke objekte koji služe zaštiti divljači. Rezultati u lovu nisu izostali – na lokalitetu Truljave doline, na južnim padinama Majevice, Almir Smajić je odstrijelio vepra. U narednom periodu planirana

je izgradnja još nekoliko hranilica i visokih čeka, istakao je Emir Smajić, predsjednik Sekcije.

Majstor zlatnih ruku

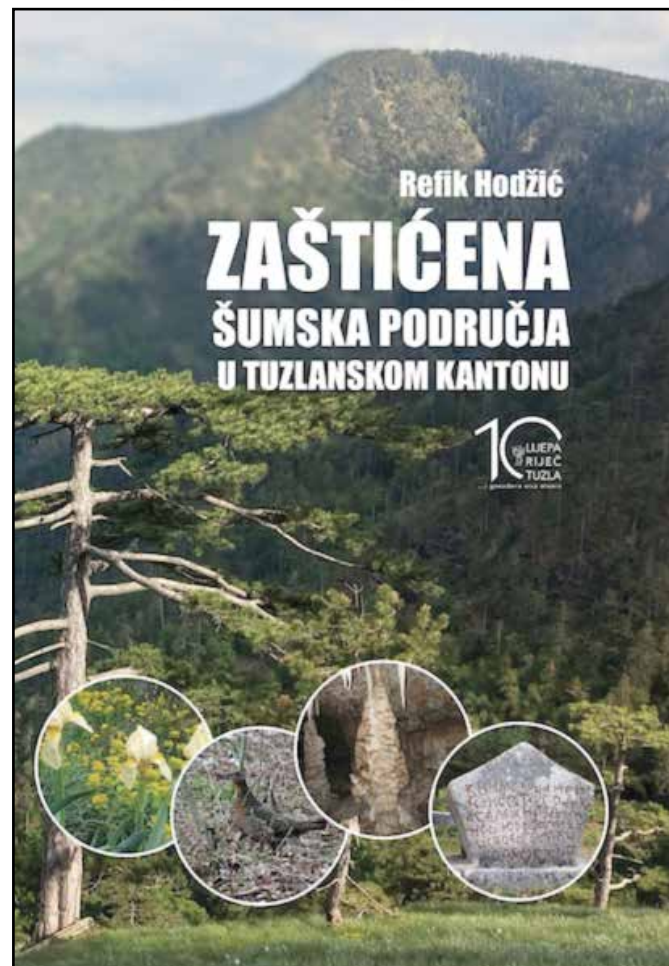
Esad Fazlić je rođen 1951. u Zvorniku i do agresije na RBiH bio je član LD „Zvornik“. Potom odlazi na privremeni rad u Austriju, gdje živi i radi u Beču sve do odlaska u penziju. Tamo upoznaje ljude koji se bave izradom noževa i kundaka, što na njega ostavlja snažan utisak. Po povratku iz Austrije nastanjuje se u Memićima, općina Kalesija, gdje nastavlja svoje lovovanje u LD „Spreča“ Kalesija, čiji je član od 1999. Ljubav prema prirodi i lovu iskazuje kroz rad u Sekciji „Memići“, gdje je redovan u akcijama zaštite divljači i prirode. Brzo je stekao poštovanje kolega. Za svoj veliki doprinos je dobio najveća lovačka

priznanja, a 2025. i plaketu SLD TK. Iako je u osmoj deceniji života, njegova strast prema lovu nije splahnula. U slobodno vrijeme je počeo s izradom lovačkih noževa i kundaka za lovačko oružje. Više od 220 noževa koje je izradio poklonio je kolegama lovcima iz Kalesije, Sapne i Zvornika. Kundake

izrađuje od suhe orahovine, a za izradu jednog kundaka potrebno mu je oko 10 dana. Za izradu noža potrebno mu je tri do pet dana, a svaki nož ima svoju priču. U radionici se osjeća dah prošlosti i neopisiv spokoj. Dobrota Esadova je nemjerljiva. Svaki nož je unikatan, neke je radio i od damaskus čelika. Sve ih je poklonio. Nijedan svoj majstorski nož i kundak nije naplatio. Bio je i ostao veliki čovjek, dobar domaćin i lovac koji ostavlja neizbrisiv trag među kolegama lovcima.

Monografija Zaštićena šumska područja u Tuzlanskom kantonu

U organizaciji je JP „Šume TK“ d.d. Kladanj, u Kantonalnoj privrednoj komori Tuzla, 9. decembra prošle godine, promovisana je Monografija Zaštićena šumska područja u Tuzlanskom kantonu, autora Refika Hodžića, ing. šumarstva, koja donosi detaljan

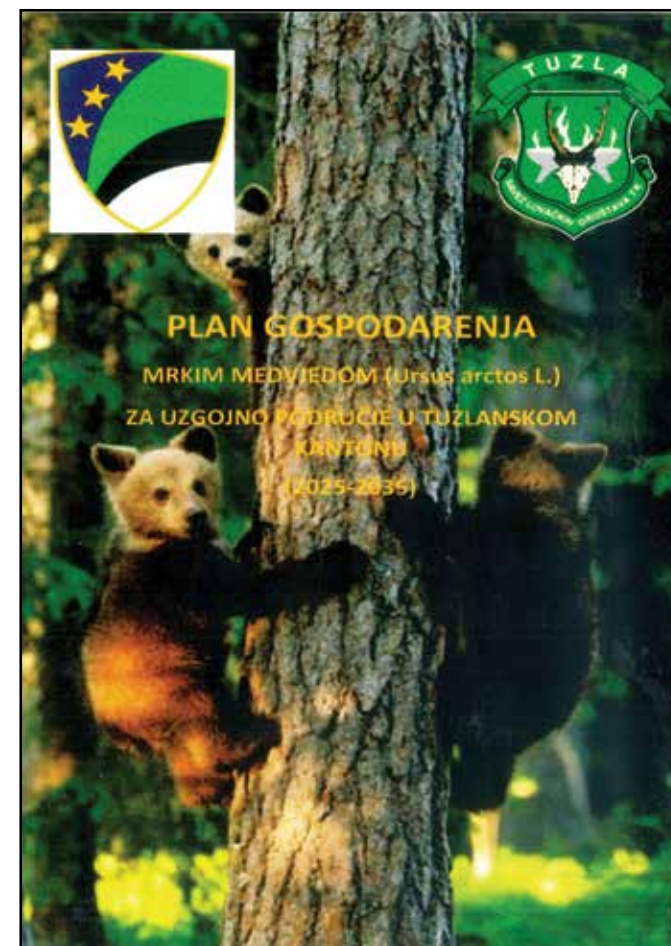
pregled zaštićenih šumskih područja na području TK, njihovog značaja, stanja očuvanosti, kao i važnosti zaštite prirodnih resursa. Namijenjena je javnosti svih interesnih skupina, korisnicima šuma, lovačkim udruženjima, javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim područjima, institucijama za oblast šumarstva i zaštite prirode kao i nevladinom sektoru. Cilj je da kod budućeg planiranja izdvajanja, nadležne institucije zaštite površine šuma na području TK prilikom izrade prostorno planske dokumentacije i Strategije razvoja TK. Također, svrha je da se svi upoznaju s vrijednostima očuvanog biodiverziteta, obimom izdvojenih, na različite načine zaštićenih površina šuma, načinom gospodarenja te problemima u upravljanju i korištenju, općenito lakšeg donošenja odluka iz zaštite prirode. Promotori akademik Sead Vojniković, prof. dr. sc. Ćemal Višnjjić i autor, koji je delegat Skuštine Udruženja inženjera i tehničara šumarstva FBiH, ističu koliko je nužno da čovjek živi u harmoniji s prirodom. Ovo se posebno odnosi na šume - pluća planete, čije uništavanje dovodi do narušavanja cjelokupnog ekosistema. Klimatske promjene i gubitak biodiverziteta su neki od najvećih izazova današnjice s kojima se suočavamo, od upravljanja šumama do katastrofalnih požara i suša, a šume BiH su svakodnevno izložene degradaciji i uništavanju.

Selver Pirić, Sekretar SLD TK

Veličanstvena autohtona, ugrožena divljač

Mrki medvjed

Smeđi ili Mrki medvjed (*Ursus arctos L.*) je najveći kopneni mesožder. I u BiH ova veličanstvena životinja je ugrožena vrsta. Mrki medvjed, vuk i ris su autohtone divlje životinje (velike zvijeri) čije postojanje na prostoru FBiH i Evropske unije ima veliku važnost u očuvanju biološke raznolikosti. Zakonodavstvom FBiH je zabranjeno smanjiti brojnost populacija divljih vrsta, uništavati njihova staništa ili mijenjati njihove životne uslove. Velike zvijeri FBiH su proglašene ugroženim u skladu sa Crvenim listama divljih vrsta i podvrsta životinja, biljaka i gljiva FBiH. Mrki medvjed se lovi čekanjem s visoke zatvorene čeke, ali Zakon o lovstvu FBiH je Mrkog medjeda svrstao u lovostajem zaštićenu divljač na uzgojnim područjima. Današnji najveći neprijatelji Mrkog medjeda u BiH su krivolov i ilegalna sječa šume. Tradicionalan način brojanja pokazuje da u BiH trenutno obitava od 1.200 do 1.500 jedinki, što je relativno velika i stabilna populacija Mrkog medjeda, ali svi podaci ukazuju na njihovu ugroženost. Na uzgojnom području Tuzlanskog kantona, u stalnim i povremenim staništima, po procjeni, po Godišnjem

planu gazdovanja SLD TK, obitava 57 jedinki. Medvjedi su bezopasni ukoliko se poštuju pravila u staništu medvjeda.

Mrki medvjed je snažan, nabijen, sisavac. Tijelo mu je masivno, a glava krupna. Ima relativno male uši, a noge su mu izrazito snažne. Kandže mogu doseći dužinu od 12 cm. Hoda punim stopalima, baš kao i čovjek. Može se uspraviti na stražnje noge, i tako ostati duže vrijeme. Tijelo mu završava malim repom, dugačkim 6-14 cm. Gubica mu je snažna i široka, ima 42 zuba, a očnjaci su osobito veliki. Većina ih ima primjetnu grbu na leđima. Gusto krzno mu je srednje dužine (zimi do 10 cm). Boja krzna znatno varira od područja do područja. Često je u svim varijantama smeđe, ali može biti i potpuno bijela, plavkasta, sivkasta ili skoro crna. Obično je jednobojan. Težina znatno varira ovisno o razdoblju godine i bogatstvu lovišta. Većina ih teži između 130 i 300 kg. Ponašanje - Mrki medvjedi žive samotnjačkim životom. Mužjak se približi ženki samo tokom parenja. Strogo su teritorijalne životinje. Veličina teritorija varira od 700-1000 km² za mužjake i 100-450 km² za ženke. Obično se teritorij jednog mužjaka preklapa s teritorijem više ženki. Tokom zime Mrki medvjed odlazi u svojevrstan zimski san. To nije pravi zimski san kao u nekih drugih sisavaca (puhovi, šišmiši) već više mirovanje odnosno neaktivnost. Medvjedi metabolizam se ne uspori previše tako da se on može lako probuditi. Tjelesna temperatura im se zadržava oko 35°C. Odrasle jedinke prežive to razdoblje hraneći se isključivo iz zaliha sala. U tom razdoblju se medvjedica omeči i hrani mladunce. Također, svi medvjedi neće otići u zimski san, tipično je za mužjake da ostaju aktivni tokom cijele zime. Evropski Mrki medvjed najradije izbjegava ljude, ali medvjedice postaju opasne u vrijeme odgajanja mladih. Mužjaci su iznimno opasni za mladunčad i spremno će ih usmrtniti svakom prilikom. Ženke agresivno brane mladunčad, ali i više od 40% smrtnosti mladunaca je vezano uz napad odraslog mužjaka. Mužjak želi usmrtiti mlade kako bi potaknuo ženu na ponovo parenje. Stanište - Najbolje se osjeća na višim, planinskim, predjelima. Nastanjuje gorske šume i proplanke. Hladna klima mu ne smeta. Nekada je nastanjivao znatno šire područje, ali se morao povući pred čovjekom. Mrki medvjedi izvršno plivaju, a i dobri su penjači. Unatoč veličini mogu vrlo brzo trčati. Početkom hladnijeg razdoblja Mrki medvjedi odlaze u brloge. Brlog stvore

obično u pećini ili šupljem deblu, a iznutra je obložen mahovinom i granama crnogorice.

Prehrana -Mrki medvjedi su svežderi. Prehrana im varira zavisno od doba godine i dijela teritorija na kojem se nalaze. Mogu preživjeti hraneći se isključivo biljnom hranom. Jedu bobice, voće (jagode, maline...), korjenje, trave, mladi kukuruz, zob, žir i kesten. Poznati su po tome da vole med. Biljna prehrana im čini većinu hrane. Mrki medvjed će spremno pojesti i pojedine kukce, iskopava glodavce, a riba im je osobita poslastica. Ponekada napada i krupnije sisavce kao što su srndaći. U pravilu ide i na strvine, a ako se redovito hrani strvinama stoke postaje agresivniji prema stoci. Ponekada napada na stada, ali kako se obično boji pasa to se može vrlo lako spriječiti.

Na primjeru Mrkog medvjeda se može sagledati opća slika stanja životinjske i biološke raznolikosti, odnosno prirode u BiH. Iako je po biološkoj i pejzažnoj raznolikosti jedna od najbogatijih zemalja Evrope, Bosna i Hercegovina ima najmanji procenat zaštićene teritorijenesamou Evropi većiu svjetskim razmjerama. S ciljem očuvanja biljne i životinjske raznolikosti, vode i cjelokupnog eko-sustava, urgentno je potrebno

zakonski i na svaki drugi institucionalan, stručan način zaštititi i upravljati genetičkim i biološkim resursima jer bogatstvo prirode nije neiscrpno, niti je njena sposobnost regeneracije svemoguća bez pomoći čovjeka, lovca, odnosno lovačkih društava ako se uzme u obzir da će se u skoroj budućnosti bogatstvo jedne zemlje mjeriti raznolikošću njenih životinja i biljaka. U tome pomaže činjenica da je bogatstvo florom i faunom u BiH izuzetno

veliko i po tome se naša država u Evropi nalazi na vrhu ljestvice. Isto tako iz tog proizilazi još veća odgovornost lovca i LOVCA.

Savez lovačkih društava TK je nosilac Projekta – Plan gospodarenja Mrkim medvjedom za uzgojno područje u Tuzlanskom kantonu, finansijer je Kantonalna uprava za šumarstvo a izrada Plana je povjerena Agenciji LOV-PROJEKT Kladanj. Cilj Plana je svrsishodno upravljati Mrkim medvjedom u okviru međunarodnih i domaćih propisa te odrediti mjere koje će se

primjenjivati u očuvanju prirodnih staništa i očuvati populaciju Mrkog medvjeda a da pri tom korisnici lovišta gospodare s istim granicama kapaciteta i podnošljivih šteta koje nastaju od ove vrste divljači. Činjenica da trenutno stanje njegove populacije nije na nivou stvarnih mogućnosti staništa, posljedica je nerazumnog i neplanskog čovjekovog ponašanja koje je potrebno promijeniti i prilagoditi najpovoljnijem uticaju na floru i faunu koja je od nemjerljivog značaja za opstanak ljudske vrste. Sve veći negativni antropogeni uticaj na staništa rijetkih i ugroženih vrsta u prirodi zahtjeva nužno preduzimanje preventivnih mjera da bi se očuvale vrijednosti iskonske prirode, odnosno i konkretno dijelovi gotovo netaknute prirode u BiH u predjelima visokih i srednjih planina koje predstavljaju značajan resurs u pogledu šuma koje su stanište rijetkih i ugroženih vrsta divljači pa tako i Mrkog medvjeda. Izuzetnu važnost ima značajna ekološka i biogeografska vrijednost pojedinih predjela, koja predstavljaju snažan potencijal za širenje mreže zaštićenih područja. Diverzitet prirode, odnosno njene specifične pojave u pojedinim regijama, treba da bude očuvan odgovarajućim mjerama zaštite. Plan

gospodarenja Mrkim medvjedom za uzgojno područje u TK za planski period 2025.-2035. predstavlja jedan od tih koraka do ispunjenja tog cilja. Plan se zasniva na savremenim metodama upravljanja divljim životinjama, smjernicama EU Habitatske direktive, Bernske konvencije i nacionalnim propisima FBiH, uzimajući u obzir i poštujući činjenicu da Mrki medvjed predstavlja jednu od najznačajnijih autohtonih vrsta divljači.

Njegova prisutnost u BiH ima ključnu ekološku, simboličku i ekonomsku vrijednost te je pokazatelj očuvanosti šumskih ekosistema. Plan analizira i predlaže konkretne mjere očuvanja, uzimajući u obzir sve bitno u uzgoju Mrkog medvjeda, kao što je geomorfologija, demografija, odnosno stanje i vrsta staništa, rasprostranjenost, kapacitet, brojnost i prirast, biologija vrste i zakonski status vrste, utvrđivanje i održavanje poželjne brojnosti, infrastruktura, monitoring, razna istraživanja...

Selver Pirić, Sekretar SLD TK

Biodiverzitet doveden na ivicu opstanka

Sa stanovišta aktivne uloge lovca, značaj lovstva je na vrhu ljestvice u oblasti zaštite izvorne prirode i biološke raznovrsnosti

Biološka raznovrsnost, raznovrsnost svih živih bića na Zemlji, raznovrsnost staništa, pod pritiskom je različitih faktora ugrožavanja. Mnoge biološke i životinjske vrste su ugrožene, na pragu su nestajanja ili su neke zauvijek izgubljene, zbog čega su UN proglasile 22. maj za Dan zaštite biodiverziteta u cilju podizanja svijesti ljudi i povećanja razumijevanja značaja njegovog očuvanja i održiva korištenja. Dan raznovrsnosti života na Zemlji upozorava da čovječanstvo može opstati jedino ukoliko ne remeti ravnotežu u svom odnosu s prirodom. Uzurpiranje prirodnih staništa i zagađenje životne sredine glavni su uzroci gubitka biodiverziteta što rezultira smanjenim spektrom biljaka, životinja i mikroorganizama, ali i umanjenim genetskim razlikama unutar svake vrste. Gubitak biodiverziteta ugrožava sve, uključujući i ljudsko zdravlje jer može proširiti bolesti koje se prenose sa životinja na ljude. Ukoliko očuvamo biodiverzitet, imat ćemo odlične alate za borbu protiv pandemija poput one koju je izazvao koronavirus.

Sa stanovišta aktivne uloge lovca, značaj modernog lovstva je na vrhu ljestvice u oblasti zaštite izvorne prirode i biološke raznovrsnosti. Planski se zalažući za izvornost prirode, lovci se zalažu i za očuvanje i zaštitu života u prirodi, ne samo zato što je izvorna priroda dragocjena i lijepa, već zato što opstanak ljudske zajednice zavisi od toga. Aktivnosti lovca u zaštiti prirode treba posmatrati kao dragocjene učinke u unapređenju ekoloških, ekonomskih i socijalnih potreba društva. U tom kontekstu i divljač predstavlja nacionalno bogatstvo. Svi segmenti društva moraju biti svjesni da divljač pruža višestruke koristi: obezbjeđuje obnovljive i ekološki zdrave proizvode i imaju važnu ulogu u ekonomskom blagostanju i biološkoj raznovrsnosti. Divljač je bitna za pružanje ekoloških, društvenih i rekreacionih usluga, posebno u svjetlu sve više urbanizovano-otuđenog društva. Cilj lovstva je povećati brojno stanje i kvalitet divljači kroz reintrodukciju autohtonih vrsta divljači, što podrazumijeva mudro i racionalno čuvanje i korištenje staništa. Ističe se i uloga i značaj intenzivne proizvodnje divljači u ograđenim uzgajalištima kao održivih i ekološki ispravnih izvora divljači za naseljavanje u lovišta, čime će se ublažiti pritisak na prirodne resurse. Sa divljači se gazduje radi zadovoljenja društvenih, ekonomskih, ekoloških, kulturnih i duhovnih potreba sadašnje generacije i budućih naraštaja.

I pored nastojanja lovca da vrijednosti prirode očuva i zaštititi, spriječiti štetne zahvate i poremećaje u prirodi i pored činjenice da se BiH odlikuje visokim stepenom biodiverziteta i endemizma, naša zemlja pati od raznih antropogenih destruktivnih aktivnosti, a ne prati međunarodne trendove u zaštiti prirode kroz plansko sprečavanje krčenja i devastacije šuma, razgradnje staništa, onečišćavanja tla, vode, atmosfere i sličnih poštasti koje prouzrokuju narušavanje biodiverziteta. Srećom teritorija BiH pripada jednom od najznačajnijih centara biodiverziteta u Evropi, s brojnim specifičnim ekosistemima u okviru kojih je zastupljena flora i fauna s velikim brojem vrsta od međunarodnog značaja. BiH posjeduje bogat genofond divljih i gajenih biljnih

i životinjskih vrsta i varijeteta, koji predstavljaju nezamjenljive resurse za razvoj privrednih grana, kao što su: poljoprivreda, šumarstvo, lov, ribolov, turizam i dr. Prema dokumentu „Biodiverzitet i ekosistemski servisi BiH“, atributi biološke i pejzažne raznolikosti naše zemlje se ogledaju kroz „visok stepen genetičke, specijske i ekosistemske raznolikosti, visok stepen očuvanosti cjelina pejzažne raznolikosti od evropskog i globalnog značaja, značajan stepen promjena u odnosu na distribuciju i sastav klimatogenih ekosistema ali i izražen trend gubitka biološke i pejzažne raznolikosti koji je uslovljen širokim spektrom antropogenih faktora“. Unatoč visokom biodiverzitetu, BiH odlikuju i mnogobrojni pritisci koji na njega negativno djeluju. Među njima se izdvajaju: konverzija staništa, pretjerana eksploatacija prirodnih resursa, razvoj energetskog sektora zasnovanog na upotrebi neobnovljivih izvora i hidroelektrana, zagađenje, unos i širenje invazivnih vrsta, nekontrolisana i ilegalna sječa šuma, klimatske promjene.

Resursi biološke raznovrsnosti su stubovi na kojima se gradi civilizacija pa je apsurdno zaključiti da su ti stubovi od prirodnog materijala, npr. od drveta iz izvorne prirode koja je direktno mjesto djelovanja lovca. Civilizacijska zrelost jednog naroda, između ostalog, mjeri se i njegovim odnosom prema prirodoj i kulturno-historijskoj baštini, a kojim se upravlja putem zakonskih ili drugih efektivnih mjera. Savez LD TK je dovoljno organizovan s edukovanim stručnim kadrovima i članovima koji su u stanju da efikasno, u skladu sa zakonskim propisima, ispunjavaju zadatke usmjerene na održivo gazdovanje populacijama divljači. Adekvatno operativni daju najveći doprinos unapređenju životne sredine kroz održivo korištenje prirodnih resursa na zaštitu prirode i divljači. Regulacijom brojnosti divljači po polnoj i starosnoj strukturi koji je uravnotežen s prirastom, lovci pridonose očuvanju ekološke ravnoteže i bioraznolikosti staništa, redukcijama šteta od divljači u poljoprivredi, šumarstvu, vodnom gospodarstvu i akvakulturi, kontroli i suzbijanju zaraznih i parazitarnih bolesti. Lovci sudjeluju u istraživanjima i monitoringu divljači ali i zaštićenih vrsta. U zaštiti prirode, odnosno očuvanju bioraznolikosti, pridonose i provedbom mjera upravljanja kvalitetom staništa, regulacijom brojnosti invazivnih vrsta, a selektivnim odstrjelom uklanjaju nezdrave i krčljave jedinke dok uklanjanjem križanaca iz lovišta lovci čuvaju genetsku čistoću vrste. Lovci brinu o očuvanju iskonske nematerijalne baštine, danas oličene u lovu, koji razvija ljudske vrline, tjelesne i mentalne predispozicije i slavi zdrav život u suglasju s prirodom. Svojim aktivnostima u prirodi lovci značajno doprinose zaštiti okoliša, održavanju šumskih komunikacija i požarnih puteva, pošumljavanju i afirmiranju vrijednosti, potencijala i ljepote prirode. Lov ima značajan sociološki momenat, a ovakav oblik udruživanje građana u lovačka društva je važan i s aspekta razvoja civilnog društva ugroženog narušenim biodiverzitetom.

Selver Pirić

Apoteka u lovištu

Ljekovite samonikle biljke

Mudra izreka da za svaku bolest raste biljka vijekovima je potvrđivana u praksi narodne i zvanične medicine. Nova naučna istraživanja dokazuju širok spektar ljekovitih svojstava samoniklog bilja pa i Lovac ukazuje na neke biljke koje su našim lovcima na dohvat ruke i oka u ljepoti druženja s prirodom, pretežno sa stanovišta njihove ljekovitosti.

Srijemoš

Medvjedi luk, mečkin luk, šumski luk, divlji luk, sremuša, srijemuša, beluš, čemuš, cremuš, cremoš, različita su narodna imena za samoniklu i ljekovitu biljku srijemoš (*Allium ursinum*, porodica ljljanke:

Alliaceae) koja obilato raste u našim lovištima i jedan od najsnažnijih čistača organizma, jer pomaže u otklanjanju toksina nakupljenih u tijelu tokom zime. Ni jedna biljka nije tako djelotvorna u čišćenju jetre crijeva, želuca i krvi. Ima vitamina C, gvožđa, sumpora, karotena i magnezija pa je dobar i za imunitet. Srijemoš voli brdsko-planinske predjele, naročito listopadne šume gdje raste na većim površinama, na jednom mjestu u nekoliko većih krugova ili nepravilnim lijehamama. Ima ga po neosvijetljenim šumama, uz šumske potoke i puteve, od ravnice pa sve do 1.900 m nadmorske visine i svuda daje egzotičan dekor prirodi. Višegodišnja je šumska, zeljasta biljka koja se bere od marta do juna. Dva zelena liptična, duguljasta i šiljasta lista narastu 20-30 cm u visinu, a lukovica je duga 2-5 cm. Stabljika je uspravna, gola, a u popriječnom presjeku je trouglasta ili okrugla. Na vrhu cvatu bijeli cvjetići koji su prije rascvjetavanja uvijeni bjeličastim ovojem. Srijemoš ima blag miris bijelog luka, a i ima i njegova ljekovita svojstva, naročito ako se koristi u svježem stanju jer nakon dužeg kuhanja gubi donekle ljekovit učinak, osoben miris kultiviranog češnjaka i okus eteričnog ulja. Ima jako antimikrobiotično djelovanje. Sočni listovi i lukovica mogu poslužiti kao salata, kao ukusan začinski

dodatak. Kao začini mogu poslužiti i plodovi sa tri sjemenke koje su ljuta okusa i na razvijenoj biljci se pojavljuju u toku ljeta. Zbog ljekovitih i hranjivih sastojaka, srijemoš nije samo izvanredan začini, već i zdrava hrana koja ljekovito djeluje na arteriosklerozu i povišen krvni pritisak. Ekstrakt iz listova djeluje na smirenje digestivnog trakta, čisti krv, djeluje inhibitory na proizvodnju šljama u grudima i pomaže kod hroničnih kožnih oboljenja. Srijemošu donekle nalikuju tri otrovne biljke u mladom stadiju razvoja: đurđica, čemerika i mrazovac. Ipak, srijemoš je lako razlikovati od ovih otrovnih biljaka po tome što je srijemoš najzeleniji, ima kraće stabljike, ne žari po jeziku već odmah odražava prepoznatljiv okus bijelog luka, koji nije karakterističan ni za đurđicu, čemeriku i mrazovac. Srijemoš iz jedne stabljike ima jedan list, za razliku od opasnih sličnih biljaka mrazovca i đurđevka koje iz jedne stabljike imaju više listova, a i listovi su širi, s rebrima i krući.

Gavez

I gavez (*Symphytum officinale*) je čudo od biljke za čovjekovo zdravlje. Cvate tokom cijelog ljeta. Prirodni je lijek za liječenje zglobova i zacjeljivanje rana te za sve bolesti kostiju. Svježi listovi i

cvjetovi u proljeće se preporučuju kao namirnica za jačanje cijelog organizma i imunostava. Pomaže kod psorijaze, proširenih vena, deformacije palca, uganuća i iščašenja, reume i artritisa, bolova u leđima, rana, lomova i krvarenja, otekline i ogrebotina, peruti, gihta. Tinktura gaveza se koristi i za liječenje kožnih bolesti i tegoba pa je učinkovita u regeneraciji kožnog epitela u situacijama kad je koža stara i naborana. Listovi sadrže karotin, alkalioide, kalij i vitamin C. Korijen sadrži trijeslovinu, sluz, škrob, alantoin, inulin, kolin, triterpene, alkalioide, tanine, glikozide, smolu, eterično ulje i asparagin. Upravo je zbog alantoina gavez jedan od najboljih lijekova za zacjeljivanje vanjskih i unutarnjih rana, otekline, posjekotina, ogrebotina, modrica, lomova,

krvarenja, uganuća, iščašenja, nategnuća mišića i tetiva. Oblozi gaveza su djelotvorni kod psorijaze, čireva, proširenih vena, karpalnog sindroma te kod upale kostiju. Gavez u obliku gela učinkovito uklanja bolove kod iščašenja zglobova, osteoartritisa koljena, bolova u leđima. Osušeno korijenje i listovi se čuvaju na suhom mjestu. Oba imaju ljekovita svojstva, ali njen duboki i račvasti korijen ima veću koncentraciju korisnih sastojaka. Prije sušenja na toplom i prozračnom mjestu ili u sušionici, korijen je potrebno razrezati na komade veličine oko 15 cm, a sušenje obaviti što kraće kako bi se spriječio proces fermentacije djelatnih tvari.

Divlja mrkva

Divlja mrkva (*Daucus carota*) cvjeta od maja do jula. Široko je rasprostranjena ljekovita biljka bogata vitaminima. Za razliku od kultivirane mrkve koja ima mesnati narančasti (ili žuti) korijen, divlja

mrkva ima bijeli i žilav korijen. Svi dijelovi biljke mogu se upotrijebiti u različite svrhe, a posebno se cijeni čaj od divlje mrkve koji djeluje kao diuretik. Liječi razne bolesti. Ima brojna nutritivna svojstva, a sadrži vitamine A, B i E te eterično ulje. Naučnici ističu da eterično ulje divlje mrkve ima antimikrobno, diuretičko, antihelmintičko i hipotenzivno djelovanje. Pomaže osobama koje imaju problema s urinarnim traktom (kao što su problemi s mjehurom, bubrežni kamenac, itd.). Sredstvo je protiv nadimanja – pomaže smirivanju želuca te kod proljeva i probavnih smetnji. Služi kao antioksidans – sjeme djeluje antibakterijski, pomaže čišćenju jetre i detoksu cijelog tijela.

Konjogriz

Cikorija (*Cichorium intybus*), konjogriz, vodopija, s prekrasnim plavim cvijetom i nazubljenim zelenim listovima, cvjeta od jula do septembra.

Koristi se u kulinarstvu kao zamjena za kafu (ili poboljšava okus kafe), u salatama, juhama i varivima, a uz to

ima brojne zdravstvene prednosti. Skuhani korijen cikorije se može i jesti, a često se koristi i kao začini. Korijen se očisti i isiječe na komade i suši u rerni. Nadzemni dio se suši i spravlja kao čaj. Cikorija djeluje kao prirodni sedativ. Pomaže kod probavnih problema i bolesti srca, sprečava žgaravicu, bakterijske infekcije i pojavu bubrežnog kamena, smanjuje bolove od artritisa, podiže imunitet, daje energiju, čisti organizam, izbacuje vodu iz tijela kod upalnih stanja bešike i mokraćnih kanala, smanjuje razinu lošeg holesterola i šećera u krvi. Sadrži cink, magnezij, mangan, kalcij, željezo, kalij, inulin, folnu kiselinu, vitamin A, B6, C, E i K.

Kantarion

Kantarion (*Hypericum perforatum*) cvate od maja do septembra i uveliko se i najprije koristi za liječenje depresije, ali i nesanice. Od suhih dijelova biljke priprema se čaj, kao i drugi preparati

poput ulja i tinktura. Kantarionovo ulje može pomoći osobama sa lošom probavom i upalnim procesima. Ulje ima antiseptičko, antibakterijsko i antivirusno djelovanje pa se učestalo koristi za liječenje opekline, ozljeda mišića, kod uboda insekata, svih vrsta krvarenja, pri zacjeljivanju rana, nagnječenja tkiva te kod raznih infekcija kože, herpesa, ekcema, čireva i otekline. Ulje je cijenjeno i kao sredstvo za njegu oštećene, suhe te zrelije kože.

Jagorčevina

Jagorčevina (*Primula veris*) ili jaglika, jagorčika, jagić imena su za dugovječnu zeljastu još jednu samoniklu biljku koja raste u rijetkim šumama, na sunčanim livadama i gotovo na svim nadmorskim

visinama. I ona je prepoznatljivi vjesnik proljeća, a zbog svojih brojnih ljekovitih svojstava ima široku primjenu. Razljevak s kukuruznim brašnom i cvatom jagorčevine je izvrsnog ukusa i miriše na med, takođe je i zeljanica ukusna, a zdrava svojstva lišća su, prije svega, u bogatim izvorima vitamina C

(530 mg askorbinske kiseline). Jagorčevina je dobra i kao začin lovačkoj supi jer okrepljuje. U martu i aprilu, kada je lišće veoma mlado, upotrebljava se i kao salata. Osim njene primjene u zdravoj kuhinji, jagorčevina je izvrsno sredstvo za iskašljavanje pa se za liječenje plućnih bolesti upotrebljava čaj s korijenom koji je dobar i protiv glavobolje i za uspostavljanje ritmičnog disanja. Čaj ne treba piti previše vruć.

Bokvica

U periodu juni-juli može se brati i sušiti bokvica ili kako se još u narodu zove žilovljak, trputac, tegavac, vučac. Raširena je po cijeloj Evropi, a nalazi se na livadama, svijetlim prozračnim šumama. Ima je više vrsta: muška bokvica (*Plantago lanceolata*) je duguljasta sa sočnim listovima, ženska (*Plantago major*) je okrugla i srednja (*Plantago media*) je dlakava. Sve tri su veoma korisne, hranjive, rasprostranjene, lako su prepoznatljive, a u narodnoj medicini služe za liječenje raznih bolesti. Za lijek se skupljaju korijen, listovi prije cvjetanja, a sjeme nakon što sazrije. Sadrži dosta vitamina pa je dobra i kao čaj za okrepljenje. Zbog puno emulzina, koagulaze, pektina, limunove kiseline, vitamina C izvanredno djeluje protiv raznih upala kože i sluznice, pojačava lučenje tečnosti u plućima i povoljno djeluje na organe za varenje. Izvrstan je prirodni lijek kod astme, upale plućnih vrhova, kašlja, hripavca, čak i tuberkuloze. Za lijek se najviše koristi list; od širokolisnih vrsta za rane i obloge, od uskolisnih vrsta protiv plućnih i ženskih bolesti. Bokvica je pogodna za djecu jer joj je sok ukusan, naročito kad se zasлади šećerom ili medom. Čaj od listova bokvice treba piti što je moguće topliji. Najbolje je jedna šoljica čaja ujutro, a zatim 1-2 šoljice preko dana i još jedna uveče. Lijek je protiv nesanice. Svježe zgnječeno lišće služi kao obloga koja se stavlja na mjesto uboda insekta ili ujeda zmije. Takođe se stavlja oblozi kod vrućih oteklina i rana koje teško zarastaju. U kombinaciji 1:1 sa hajdučkom travom i 1/10 maslinovog ulja, pomiješano, sredstvo je za liječenje kataru, grčeva u stomaku i čira na dvanaestopalačnom crijevu.

Sirup od trpuca (bokvica farmaceutska) je veoma tražen. Ženska bokvica samljevena i iscijeđena pa pomiješana s iscijeđenim vršikama bora, u kozmetici se upotrebljava protiv akni i upala na licu. Ista smjesa je dobra i za opekotine.

Maslačak

Maslačak (*Taraxacum officinale*) je trajna, raširena biljka čiji oblik se mijenja prema staništu i ekološkim uslovima. Raste na svim kontinentima i nadmorskim visinama. Korijen se upotrebljava

se za liječenje raznih bolesti kao što su reuma, giht, šećerna bolest, bolesti jetre, bubrega i slezene, jer dobro utiče na vezivno tkivo koje je zbog njegova djelovanja bolje prokrvljeno, a sprečava i nastanak žučnih kamenaca. Upotrebljava se u narodnoj medicini kao laksativ, tonik i diuretik zbog prisustva kalija. Cvjetni pupoljci se kisele u sirčetu, služe kao začin ili za pripremu meda. Mladi listovi se koriste kao proljetna salata, a u novije vrijeme maslačak se počeo i uzgajati. Kulturom je dobiveno nekoliko oblika s velikim listovima. Cvate od marta do maja kad se beru listovi, dok korijen u jesen sadrži najviše inulina. Osim velikog postotka inulina u korijenu se nalaze: bjelančevine, pektin, kalij, masti, saharoza, kalcij, natrij, glukoza, fosfor, magnezij, vitamin C, β-karoten. Takođe, u manjim količinama tu su: tanini, eterična ulja, kolin, levulin i gorki heterozidi (taraksacin i taraksacerin).

Hajdučka trava

U junu i julu može se brati i sušiti hajdučka trava ili kunica, stolisnik, sporiš, kostrijet.. Cvijet i list su podjednako ljekoviti. Rasprostranjena je, lako prepoznatljiva i raste na gotovo svim nadmorskim visinama. Miris je aromatičan a ukus gorak. Lako se suši i dosta je sočna pa je tako podesna za mljevenje i cijedenje. Svrstava se u najljekovitije biljke i za vanjsku, kozmetičku i upalnu upotrebu, kao i za unutrašnje

bolesti. U sebi sadrži rijedak vitamin K, etarična ulja, gorku materiju ahilein, akonitne kiseline i gume. Djeluje protiv hemoroida, kataru želuca i crijeva, smetnji u radu bubrega i jetri. Tanini i eterično ulje sprečavaju zagnojavanje rana, ublažavaju bolove i pospješuju brže zarastanje. Služi i za jačanje i apetit. U kombinaciji s drugim travama liječi bronhijalnu astmu, kamen u bubregu i žučnoj kesi. Koristi se i protiv bijelog pranja. Čaj se pravi tako što se hajdučka trava prelije ključalom vodom, poklopi, malo ohladi i pije, jer kuhanjem se ispari eterično ulje i njeno ljekovito svojstvo se gubi. S maslinovim uljem samljevena kunica je dobra kao preparat za sunčanje.

Majčina dušica

Majčina dušica, ćubrić (*Thymus serpyllum*), cvjeta od maja do septembra, a ljekoviti sastojci su jedino u listu i cvijetu. Ova planinska ljepotica je jak antiseptik za unutrašnje organe, organe za disanje i urogenitalne organe. Daje snagu koja stimulise psihičke i fizičke funkcije, a djeluje kod oboljenja kao što su razne neuroze, depresije, neurastenije, alkoholizam. Kod plućnih oboljenja kao što su astma, bronhitis, emfizem, tuberkuloza uzima se čaj ili sirup od majčine dušice jer deluje kao ekspektorans (rastvara sluz, katar) koji olakšava iskašljavanje, kao antiseptik koji umiruje jak kašalj, kao antiseptik koji sprečava širenje infekcije tj. djeluje antiinflamatorno. Njen čaj poti-će rad želuca i crijeva, poboljšava apetit i probavu, djelotvoran je kod raznih infekcija urinarnog trakta, kod ešerihije, kod svih bakterija koje sprečavaju normalan rad organizma. Koristi se kao diuretik i dijaforetik. Koristi se i za liječenje migrene, ženskih bolesti, bolesti bešike, bubrega, želuca (grčevi), anemije, angine, difterije, epilepsije, kihavice, nesanice, reume.

Kopriva

Dvije se vrste kopriva (*Urtica dioica* i *Urtica urens*) smatraju ljekovitima, stoga se može pripremati jedna vrsta ili smjesa te

dvije vrste. Hibridi nastali prirodnim ili umjetnim ukrštanjem te dvije vrste takođe se smatraju ljekovitima. Obje vrste široko su rasprostranjene i samonikle su biljke naših krajeva. Žaru koprivu ne treba brkati s drugim vrstama,

poput bijele mrtve koprive (*Lamium album*) koja nije djelotvorna u liječenju bolesti kod kojih se koristi žara kopriva. Koristi se list koprive (*Urticae folium*) i korijen koprive (*Urticae radix*). Treba znati za što se koristi list, a za što korijen, jer se pripravci tih dvaju dijelova koriste za liječenje različitih bolesti. List sadrži estere kafene kiseline (ne nalazi se u vrsti *Urtica urens*), flavonoide poput kemferola, izoramnetina, kvercetina te šećerne spojeve tih flavonoida. Bogat je mineralima (silicijevi i kalijevi spojevi). Visoka koncentracija kalija objašnjava diuretički učinak lista koprive. Bodlje koje žare kožu, osim mravlje kiseline, sadrže spojeve acetilkolin, histamin, serotonin i leukotriene. List je i službeno odobren za liječenje reumatskog artritisa i artroza, bilo kao samostalan lijek, bilo kao dodatna terapija uz druge lijekove. Osim tih indikacija, list koprive je odobren kao dodatna terapija kod bolesti mokraćnog sustava, poput cistitisa. List koprive čisti krv, ima diuretičko djelovanje, liječi anemiju. Korijen sadrži proteine lektine (UDA-*Urtica dioica* aglutinin), polisaharide, sterole i šećerne derivate sterola, fenil propan homovanilin, ceramide i hidroksi-masne kiseline. Stručnjaci se spore koja je tvar presudna za djelovanje, ali danas se pretpostavlja da su bitni steroli i UDA protein. Pripravci korijena službeno su odobreni za liječenje nezloćudnog povećanja prostate. Korijen koprive se preporučuje i kod akutnog ili hroničnog prostatitisa. Osim u toj indikaciji, preporučuje se njegova upotreba kod tegoba mokrenja, čestog noćnog mokrenja i osjećaja neugode tokom mokrenja. Korijen koprive je tradicionalni lijek kod opadanja kose, pa bi se svježi korijen kuhao pola sata u vodi, i njime ispirala kosa. Sjemenke koprive se koriste za liječenje prostate. Svježa mlada kopriva je ukusno jelo koje se priprema poput špinata, a koristi se i za anemične i oslabljene osobe.

Uređenje lovišta

Uređenje lovišta

Uređenje lovišta podrazumijeva sve one radnje u lovištu koje služe direktno ili indirektno uzgoju i zaštiti divljači. Tu spada čišćenje šumskih prosjeka, čišćenje lovnih staza, sadnja višegodišnjih i jednogodišnjih remiza, sjetva raznih trava ili djetelinsko travnih smjesa, žitarica, zeljastog bilja, plodonosnih vrsta stabala i dr. radi osiguravanja hrane divljači te izgradnja lovnogospodarskih objekata i pomagala. Gospodarenje lovištem obuhvata uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači, a u sklopu tema: Lovnogospodarska osnova (za lovišta), Program uzgoja divljači (za uzgajališta) i Program zaštite divljači (za površine izvan lovišta). Sve u svemu uređenje lovišta je ključno u procesu održavanja divljih vrsta i sprečavanju šteta od njih. Svi lovnotehnički i lovnogospodarski objekti doprinose boljem gospodarenju lovištem i pružaju pogodne uvjete za život divljači. Cilj gospodarenja je zadržati divljač u lovištu pa je tako potrebno prepoznati i djelovati na vrijeme što se tiče potreba divljači. Ako divljač nije zadovoljna uvjetima ona odlazi tražiti ono što joj fali. Nestašica hrane, vode, soli, kaljužališta samo su neki od razloga zašto divljač napušta lovište. Ako je hrana u pitanju onda će napraviti štete na najbližim poljoprivrednim oranicama. Divljači treba omogućiti sve potrebno kako bi imala zadovoljavajući život i tako ostala u lovištu.

Lovnogospodarska osnova

Lovnogospodarska osnova (LGO) je planski akt kojim se detaljno uređuje gospodarenje lovištem, u skladu s mogućnostima staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se u lovištu uzgaja ili se njezino uzgajanje propisuje. Kod lovnogospodarske osnove spominje se bonitet lovišta, a to je sposobnost određenog lovišta na kojem se može uz normalne uvjete i za određeno vrijeme uzgojiti određeni broj vrsta divljači po jedinici površine. Utvrđivanje boniteta odnosno vrijednosti ili kvalitete staništa (lovišta) za određenu vrstu divljači predstavlja stručnu ocjenu uvjeta koje lovište pruža pojedinoj vrsti divljači o kojoj, u najvećoj mjeri, ovisi matični fond odnosno kapacitet lovišta. Lovni stručnjaci u određivanju dobrote lovišta (bonitet) služe se sljedećim faktorima: Tlo; Hrana i voda; Vegetacija ili biljni pokrov; Konfiguracija terena; Klima; Mir u lovištu i Opća prikladnost lovišta.

Prehrana i prihrana divljači

Uzgajati divljač znači omogućiti joj sve potrebno za njen opstanak i reprodukciju što će garantirati njezinu

brojnost, zdravstvenu kondiciju i kvalitetne trofeje. U uređenom lovištu treba imati dovoljno hrane za sve vrste divljači koje se nalaze u toj zajednici. To se postže uređenim sistemom hranidbe divljači i prihranom po potrebi. Prehrana divljači se dijeli na prehranu sitne i krupne divljači, a isto tako razlikuje se postavljanje hranilišta ovisno za koju vrstu divljači je namijenjena. U pojedinim godišnjim dobima ti se zahtjevi ili povećavaju (za vrijeme dojenja, rasta rogova, mijenjanje dlake i sl.) ili smanjuju (za vrijeme zimskih mjeseci). Pri gradnji i podizanju hranilišta treba voditi računa o tom da se ona i svojim oblikom i veličinom moraju prilagoditi potrebama divljači kojoj je namijenjena, kao i hrani kojom će se divljač hraniti. Divljači se u prihrani najčešće izlažu tri osnovna tipa hrane – voluminozna, zrnata i sočna, a pojedinim vrstama je prijeko potrebna sol. Potrebe prihrane i prehrane propisuje LGO u količinama i vremenu trajanja zavisno od kvalitete lovišta i klimatskim prilikama koje u njemu vladaju. Ako je zbog vremenskih neprilika ili drugih razloga u lovištu ponestalo određene vrste hrane, tada je, bez obzira na lovnogospodarsku osnovu, treba nadomjestiti dodatnom prihranom. Ako su pak šumski plodovi (žir, bukvice) obilno urodili, tada ih te godine neće trebati izlagati, iako to propisuje LGO, jer će divljač naći dovoljno te hrane u prirodi.

Dobrobit divljači

Uzgoj i zaštita divljači obuhvata sve mjere i radnje propisane LGO, programom uzgoja divljači ili programom

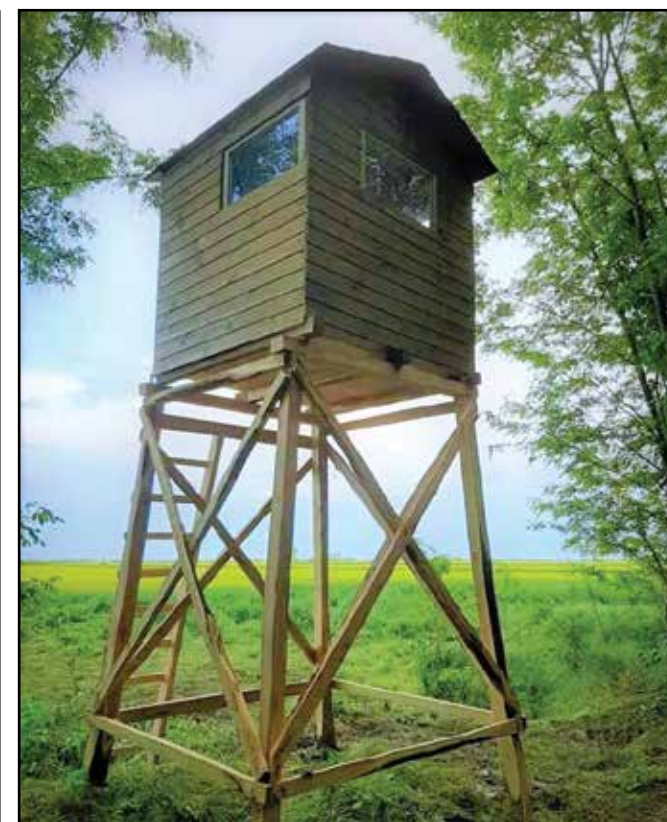
zaštite divljači te brigu o drugim životinjskim vrstama i njihovim staništima. Uzgoj i zaštita divljači obuhvata: Lovostaj za određene vrste divljači; Privremenu zabranu lova divljači; Provedbu radnji koje uvjetuju opstanak i razmnožavanje divljači koje trajno ili sezonski živi u lovištu te mjere očuvanja i poboljšavanje lovišta; Održavanje utvrđene brojnosti, omjera spola i gospodarske starosti populacije divljači koja se uzgaja; Osiguravanje uvjeta za razmnožavanje i vođenja mladunčadi; Unošenje i čuvanje divljači radi postizanja brojnosti utvrđene lovnogospodarskom osnovom i programom zaštite; Osiguravanje provedbe preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko-zdravstvenih mjera u lovištu i ostalim prostorima gdje se divljač uzgaja ili obitava radi zdravstvene zaštite divljači; Smanjivanje broja divljači

koja čini štetu na podnošljiv broj i uklanjanje pasa i mačaka skitnica; Spašavanje divljači od elementarnih nepogoda; Provedba mjera za osiguranje dovoljno količine kvalitetne hrane i pitke vode; Podizanje i održavanje lovnotehničkih i lovnogospodarskih objekata; Poduzimanje preventivnih mjera (istjerivanje divljači) prilikom obavljanja poljoprivrednih radova i drugih radova te upotreba zaštitnih naprava na poljoprivrednim strojevima; Upotreba sredstva za zaštitu bilja ili drugih hemijskih sredstava na propisani način i poduzimanje preventivnih mjera pri njihovoj upotrebi ili paljenja strništa, kukuruzišta, tršćaka; Korištenje određenih pasmina radno ispitanih lovačkih pasa; Čuvanje lovišta i Suzbijanje nezakonitog lova.

Lovnogospodarski i lovnotehnički objekti

Objekti u lovištu su važan dio razvoja i uzgoja divljači. Svaki objekt mora biti u skladu s prirodom tog okoliša. Razlikuju se lovnogospodarski i lovnotehnički objekti. Materijali koji se koriste u izgradnji moraju biti od materijala koji se već nalaze na tom području i sa što manje željeza i drugih teških materijala. Ukratko, moraju se uklopiti s prirodom kako ne bi smetali životinjama, kako ne bi remetili njihov način života. Lovnogospodarski objekti, koji se koriste za uzgoj i gospodarenje sa divljači, su: hranilišta, remize, hvataljke, solišta, osmatračnice, uskočnice, prihvatilišta za pernatu divljač i spremišta za koncentriranu hranu.

Lovnotehnički objekti su namijenjeni lovu i korištenju divljači, a to su visoke i niske čeke, osmatračnice, zasjede, zakloni. Uz lovnotehničke i lovnogospodarske objekte koji zahtijevaju redovno održavanje potrebno je pratiti i higijenu lovišta. U higijenske mjere lovišta spadaju: hranidba i prihrana divljači, odvodnjavanje lovišta, kontrola lovišta, pretraga divljači, zakopavanje lešina, dezinfekcija, smanjivanje broja predatora, prijave bolesti i slanje materijala na pretragu.

Hranilišta

Ako u lovištima nedostaje hrane ili samo neke vrste hrane za divljač u pojedinim godišnjim dobima, potrebno je prihranjivati divljač tako što ćemo izložiti gotovu hranu divljači. Najbolje je koristiti prirodne zaklone ispod kojih izlažemo hranu (gusto grmlje, prirodne stijene), a ako toga nema, izgrađujemo hranilišta. Hranilišta su natkriveni manji prostori u prirodi ispod kojih izlažemo

hranu. U osnovi razlikujemo hranilišta za krupnu i sitnu divljač. Prema vrsti hrane pravimo i hranilište. Hranilišta treba redovito puniti hranom, a tamo gdje se provodi samo zimska hranidba potrebno je na vrijeme izgraditi hranilište kako bi se divljač privikla. Na kraju razdoblja hranjenja potrebno je pregledati hranilište i ako ima zaostale hrane ukloniti je kako ne bi došlo do kvarenja, ako je hranilište oštećeno potrebno ga je obnoviti i na kraju dezinficirati kako bi se nastavile održavati zoohigijenske mjere lovišta. Krupnoj divljači izlažemo voluminoznu, zrnastu, sočnu i silažnu hranu. Za voluminoznu hranu (sijeno, djeteline) pravimo natkrivene jaslje tako da hrana ne kisne. U zrnastu hranu spadaju kukuruz, zob, ječam i druge žitarice koje se mogu izložiti na hranidbeni stol. Pod sočnu hranu spada repa, jabuka. Ukoliko krupnu divljač hranimo silažom, tada pravimo posebna korita na stupovima. Svaki oblik

hrane ima svoje posebno hranilište. Osiguravanje hrane za sitnu divljač radimo tako da sadimo šumice koje služe kao zaklon i kao izvor hrane. Također poželjno je ostaviti ratarske kulture ne pokupljene kako bi divljači pružila izvor hrane. Ove metode su odlične tokom vegetacije, ali tokom zime potrebno je graditi hranilišta za sitnu divljač. Hranilišta za sitnu divljač se izgrađuju od priručnog materijala i potrebno ih je svake godine obnavljati. U prihrani divljači sve se više upotrebljavaju automatske i poluautomatske hranilice.

Pojilišta i kaljužišta

Idealno je ako kroz lovište protiču rijeke i potoci, ako ima prirodnih izvora, jezera i lokvi. Najčešće bude nešto vodenih izvora, ali rijetko budu ravnomjerno raspoređeni. U kontinentalnim lovištima često bude i rosa koja dobro dođe za neke vrste divljači. Divljač preko zelene mase, kao što je brst i paša, dobije veliku količinu vode. Pojilišta moraju biti pogodno pozicionirana za divljač. Traže se mjesta gdje se prirodno nakon kiše skuplja voda i tamo gdje su tla nepropusna i gdje ima hlada. Kako bi imali nepropusno dno za pojilište potrebno je cementirati podlogu ili postavljati čvrstu plastičnu foliju. Obale pojilišta moraju biti prilagođene divljači, ne smiju biti strme već blago ukošene da divljač može prići, a ako upadne u pojilišta da može bez problema izaći. Voda u pojilištima ne smije biti topla i prljava pa mjesto

izgradnje treba da bude u hladu. Pojilište je potrebno redovito čistiti. Krupna divljač treba znatno više vode od sitne divljači. Krupna divljač voli se kaljužati, a služi im kao štiti od uboda insekata, komaraca, a također se i hlade. Ako nema mjesto za kaljužanje divljač će napustiti lovište. Zbog tog razloga moramo napraviti umjetna tako da na nižim predjelima u šumi dovezemo ilovaču i polijevamo vodom. Iako sitna divljač ne traži toliko vode kao krupna, potrebno je izgraditi manja pojilišta koja mogu biti 1 m² velika, a razmak između svakog pojilišta 10 ha. Dobra opskrbljenost vode u lovištu važna je za sprečavanje migracije divljači. Razmak između pojilišta u lovištu ne smije biti veći od 1 km, a broj pojilišta ovisi o broju divljači.

Solišta

Uz obilje ljetne i zimske hrane, vode, mir i neometan život, divljači je prijeko potrebna i sol. Sol služi za izgradnju i stvaranje mišićnog i koštanog tkiva. Nakon poroda mladunčad dobijaju sol putem majčinog mlijeka,

a kada se odbiju od vimena, moraju je nadomjestiti umjetnim putem. Hrana koju divljač unosi i pasišta na kojim obitava siromašna su natrijem (Na), pa tako postaje nužno unositi sol (NaCl) umjetnim putem tokom cijele godine, posebno u jesen, zimi i u rano proljeće. Bez soli divljač će imati slabiji imunitet i tako će biti podložna raznim bolestima. Sol pojačava lučenje solne kiseline u želučanim sokovima, blagotvorno djeluje na probavu, na neki način i dezinficira hranu ubijajući bakterije i razlažući neke toksične materije. Osim toga, uništava različite nametnike u dišnom i probavnom sistemu. Opaženo je da lovišta koja imaju brojna solišta imaju znatno manje oboljenja od nametničkih crva u plućima, jetri, crijevima, mjehuru, nosu, grkljanu nego u lovištima gdje se ne vodi briga o dopunskoj ishrani divljači solju. Sol je potrebna i za vrijeme mijenjanja dlake, u proljeće i jesen te u vrijeme kad srndaćim izbija i raste rogovlje. Za vrijeme nošenja i dojenja srne osjećaju veliku potrebu za solju. Sol možemo pomiješati sa hranom koju prihranjujemo divljač, ili se čista kamena sol izlaže na mjestima gdje se divljač često zadržava. Solišta gradimo ili na zemlji u umjetnom okviru ili u prirodnom šupljem panju, u šupljem stablu.

Ograde

Ograde u lovištima mogu biti zbog očuvanja poljoprivrednih kultura, također služe u dobrobiti divljači kako bi ju zaštitili od cesta i autocesta.

Remize

Remize su lovnogospodarski objekti koji služe za dodatnu prihranu divljači. Tokom gospodarenja u lovištu potrebno je imati jednogodišnje remize (razne žitarice, kukuruz koji ostaje na površini) i višegodišnje remize (trajni zasadi, kao što su razne voćke, stabla teškog sjemena itd.). Tu spada i zasijavanje određenih travnatih i djetelinskih smjesa. Remize služe u prehrani divljači kako bi ih zadržali u lovištu. Najčešći oblik su oranične remize. Osim što obogaćuje prehranu divljači, pruža im i zaklon kojim se podiže bonitet u lovištu. S većim brojem zaklona povećava se preživljavanje mladunčadi, kao i povećanje prirasta. Na oraničnim remizama je veća vidljivost divljači koja omogućava lakši odstrjel ili bolje posmatranje divljači. Prije sadnje ramiza potrebno je pripremiti tlo što uključuje: oranje (trobraznom plugom),

tanjuranje, drljanje (neposredno prije sisanja). Tokom pripreme tla po potrebi se mogu dodati gnojiva.

Čeke i osmatračnice

U lovištu gradimo visoke objekte koje mogu imati dvije funkcije, posmatranje (osmatračnice) ili lov divljači (čke). Osim po namjeni možemo ih razlikovati i prema mjestu postavljanja. Osmatračnice postavljamo u blizini hranilišta kako bi mogli posmatrati divljač, ali s njih onda ne lovimo pošto nam je u cilju da se divljač osjeća sigurno dok je na hranilištu. Kod postavljanja čeka i osmatračnica pratimo smjerove vjetra koji su specifični za to mjesto, kako bi postavili čeku koja ne usmjerava miris čovjeka na divljač nego obrnuto. Visina čeka i osmatračnica iznosi od 4 do 6 metara, ovisno na kojem terenu se gradi. Mjesto postavljanja čeka je na rubove šuma ili na mjesta gdje divljač prolazi. Ako postavljamo čeku na rubovima šume

onda ljestve za ulazak moraju biti u šumi kako divljač ne bi uočila lovca kako ulazi u čeku. Osmatračnice i čeke mogu biti visoke i niske, otvorene, natkrivene i zatvorene, prenosne i ukopane. Materijali koji se koriste za izgradnju moraju biti u skladu s prirodom. Zatvorene čeke su komotnije, unutarnji zidovi i pod mogu biti

obložene dekom da se priguše zvukovi. Sa zatvorene čeke teže dopiru mirisi do divljači. Takve čeke zahtijevaju stalno održavanje, od čistoće prozora, podmazivanja okova, uništavanje insekata i drugo. Visoke zatvorene osmatračnice trebaju imati ugrađeni ležaj, radi boravka tokom noći. Niske čeke najčešće budu postavljene tokom lova prigonom, najviše radi sigurnosti. Za vrijeme lova, lovci su na čekama u visini od 2,5 m pa bilo koji promašeni projektil završava u zemlji. Za izradu takvog tipa čeka potrebne su tanje cjepanice bagrema ili hrasta.

V.M.

PLAN GOSPODARENJA

MRKIM MEDVJEDOM (*Ursus arctos* L.)

ZA UZGOJNO PODRUČJE U TUZLANSKOM
KANTONU

(2025-2035)